

ZLATA DEROSI

**JEDANAEST LISTOVA POPA ILIJE LUČKINIĆA
PAVLU RITTERU VITEZOVIĆU¹
Slika Senja godine 1711/1712.**

Zlata Derossi
Ante Starčevića 8/XIII
HR 57000 Zadar

UDK:808.62-087:930.85(497.5):929 Lučkinić:929 Vitezović
Izvorni znanstveni članak
Ur.: 1994-09-06

U članku se obrađuje jedanaest listova popa Ilije Lučkinića iz Senja Pavlu Ritteru Vitezoviću, koji je u to doba boravio u Beču. U prvom dijelu transkribiraju se ti listovi u današnju latiničnu grafiju, a transkripcija se popraćuje bilješkama koje osvjetljavaju i razjašnjavaju sadržaj listova. U drugom dijelu daje se cjelovit osvrt na značenje tih listova i njihov doprinos hrvatskoj kulturi i povijesti. Ističe se lik Ilije Lučkinića kao posrednika između Senjske općine i Vitezovića, koji je trebao pomoći u borbi za senjska prava i povlastice. Obraduje se Lučkinićev jezik i grafija njegovih listova kojom je slijedio ideje Pavla Rittera Vitezovića. U trećem dijelu nalazi se rječnik manje poznatih riječi jer su listovi pisani u senjskoj čakavštini.

---

¹ 11 Lučkinićevih pisama označenih ovdje kao prijepis čuva se u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti pod brojem IV d 85. U knjizi *Izložba djela Pavla Vitezovića*, Zagreb, 1952., na str. 29. (*Korespodencija i dokumenti*) tih se šest pisama označuje, očito zabunom, kao originali. Pogreška je očita: na dva mjesta u tim pismima upotrijebljena je gajevska grafija, prijepis je pun grafijskih nedosljednosti u vezi s pisanjem *s* i *š*, *z* i *ž*, opaske prepisivača sastavni su dio teksta, rukopis se potpuno razlikuje od rukopisa originalnih Lučkinićevih pisama, koja čuva Sveučilišna knjižnica u Zagrebu (pod br. R-3952) i koja imaju dosljedna grafijska rješenja.

*List od 12. ožujka 1711. - prijepis*Gñe² brate V. G.³ /službu/⁴ i D. P.⁵

List V. G. pisan u Beču na ultim prošastnoga, na 9. tekućega prieh, i u njem Gña patra Marina,⁶ koga jutridan put Karlobaga odpravih. Razumih iz lista da se nadiete dočekat nigda srićnoga vrimenta, daj Bog naskoro; Gñu Fendrigu Ukasoviću,⁷ kakoti i Gñu sudcu Antonu,⁸ dah znat kot pisaste. Istina je da pred jednim misecom dan naš P. S. G.⁹ grof biskup¹⁰ jesu bili na Rici i uzimali nikoje medikamente, ali i to hodeć, ne u postelji ležeć, koi potle toga bili su na Karlobagu i prikjučer odovud idće u Liku; za Vazmom pak namislili su u Hervatski Orsag; ki pako za istoga u Rimu za potvrđen'je opravla, ne znam. Ne znam počem našega Gña vikara Pohmajevića¹¹ arkižaknom¹² imenujete, buduć starac arkižakan Celovića¹³ i sad živ,¹⁴ paće i dobro zdrav; čini mi se da Vam je od nikoga zaradi te arkižaknie bilo pisano; prosim vas, ne pačajte se u

² kratica za *Gospodin*: G. ili Gñ, uz dodavanje padežnog nastavka

³ kratica za *Vaše Gospodstvo*, ostaje u obliku V. G. bez obzira na padež

⁴ riječi i dijelovi riječi u kosim zagradama dodala Z. D. Ovdje riječ *službu* dodana kao uobičajeni dio pisama i karakteristična manira Lučkinićeva vremena.

⁵ D. P. - kratica za *Drago Pozdravljen'je*

⁶ Možda pater Marin Senjanin, misionar i utemeljitelj kapucinskog samostana u Karlobagu; osobito se mnogo spominje potkraj 17. stoljeća kao misionar; vidi Mile Bogović, *Restauracija Katoličke crkve u Lici i Krbavi nakon oslobođenja od Turaka godine 1689.*, Senjski zbornik 20/1993., str. 109.

⁷ obitelj Vukasović/Ukasović - stara patricijska senjska obitelj; samo ime Fendrigu nismo u dostupnoj literaturi mogli pronaći

⁸ Anton/Antun Vukasović; Lučkinić ga zove samo *Gñ sudac Anton* ili *Gñ sudac*, očiti znak da je bio dobro poznat u Senju a i samom Vitezoviću.

⁹ uobičajena kratica za *Premilostivna Svitlost Gospodin*

¹⁰ član ugledne hrvatske plemenitaške obitelji; senjsko-modruški biskup od 1712. (imenovan 16. 9. 1712.; u doba pisanja ovoga pisma još nije bio posvećen za biskupa); umro 1717.

¹¹ Nikola/Mikula Pohmajević; naslijedio na biskupskom položaju grofa Adama Rattkaya 1717. i biskupovao do smrti 1730.

¹² grafija: *arkizaknom* mj. arkižaknom

¹³ Arhidakona Celovića spominje Vj. Klaić u nav. dj., str. 119., kao supotpisnika vjerovnoga pisma upućenog 1698. grofu Edlingu u vezi sa zaštitom senjskih prava. M. Moguš u članku *Današnji senjski govor*, Senjski zbornik 2/1966., str. 21. spominje prezime Celović u nabranjanju starih senjskih građanskih obitelji. Njihov ugled potvrđuje i nadgrobna ploča iz 1693. u crkvi sv. Franje, s grbom koji prikazuje lava s mačem u desnoj šapi, a sa strane mu se nalaze sunce i zvijezde. Tekst je napisan na latinskom jeziku:

GEORGIUS CELO-
VICH CIVIS SEGS.
SIBI SVISQ. POST-
ER. VI. PO.
MDLXXXIII.

Vidi Ivan Kukuljević Sakcinski, *Nadpisi sredovječni i novovjeki na crkvah, javnih i privatnih sgradah it. d.*, Zagreb, 1891., str. 249.

¹⁴ grafija: *živ* mj. *živ*

dugovan'ja koja vam već škode neg koristi donasaju. Ako se dosad niste mogli naučit, već i nećete, kuliko ste svoj dan omrazne (ter mori biti s onimi ki bi vam nigda hasniti mogli) imali, za kih god, a za kakovu hasan ali zahvalnost? Ovdj /j/e¹⁵ glas da Slavna Komisia¹⁶ oće miseca maja ovdj bit.

Za kapitana još ne čujemo je li učinjen; glas je da će bit generalia ova kapitanja, ki da će zapovidat Likom i Kerbavom i svim (izpod Kapele) primorjem do Tersta, ne znam ča se toti glasa: odovud je na takovu Plemenita Komunitad,¹⁷ na instanciu¹⁸ P. S. G. grofa biškupa našega, Erdedi Jurja,¹⁹ štiman, preporučila;²⁰ glasovih²¹ takovih stanovitih ke bi vridno obznanit zasad nimam; pozdravljaju svi od naših,²² s koimi i ja pozdravljajuči želi²³ dobro zdravje,²⁴ dugo i srično življen'je,²⁵ ostajem

Od Senja na 12. marza²⁶ 1711.

V. G.

brat, sluga i kapelan²⁷

pop Ilija Lučkinić²⁸

P. S. Čuđim se da tuliko tote stojeć ne morete koga patra zadobit skroz koga bi sto ali dvivsto Rf²⁹ od ke dacie na leto dobili, ili drugi kakov novizion, skerbite dokle ste još zdravi, danas-jutra kakov težak³⁰ beteg, kako bi³¹ vaš Priričnik³² veli: Ne budi te sram prositi kadi moreš sva dobiti; želim³³ znat oće li vam ča ona atestacia³⁴ koristi donest.

¹⁵ grafija: *Ovdie*

¹⁶ grafija: *Comissia*; ta se Komisija spominje u nekoliko kasnijih pisama, ali još ni u posljednjem poznatom Lučkinićevu pismu od 12. svibnja nije u Senj stigla i ispitala stanje u vezi s pritužbama Senjana i njihovim zahtjevima za priznavanjem starih senjskih privilegija.

¹⁷ grafija: *Comunitad*

¹⁸ grafija: *inzstanciu*

¹⁹ Juraj Erdödy - sudac kraljevskog suda; član ugledne plemićke obitelji iz koje je poteklo pet hrvatskih banova

²⁰ u originalu obično *p/ri/poručila*; prepisivač vjerojatno sam raščlanio

²¹ vjerojatno pogreška prepisivača; treba: *glasov*

²² grafija: *naših* mj. *nasih*

²³ grafija: *zeli*, pogreška u grafiji i pogreška u prepisivanju, treba: *zelim*

²⁴ grafija: *zdravje* mj. *zdravje*

²⁵ grafija: *živlen'je* mj. *živlen'je*

²⁶ inače: *marča*

²⁷ grafija: *Capellan* (u svim pismima)

²⁸ grafija: *Luckinić* mj. *Lučkinić* (*Lučkinić*), u originalu uvijek *Lučkinić*

²⁹ Rf - kratica za *rajnski forint/florin*

³⁰ grafija: *tezak* mj. *tezak*

³¹ vjerojatno greška; možda treba: *kako li*

³² Vitezovićeve *Priričnik aliti razliko mudrosti cvitje*, Zagreb, 1702. - zbirka poslovice i mudrih izreka; grafija *Priričnik* mj. *Priričnik*

³³ grafija: *zelim* mj. *zelim*

³⁴ Nije jasno o kakvoj se atestaciji radi jer nedostaje dio teksta ili se odgovor možda krije u nekom od Vitezovićeve pisama Lučkiniću; vrlo je vjerojatno da je ta atestacija vezana uz Vitezovićeve novčane nepravilike; vidi Klaić, nav. dj., str. 264.

List od 15. listopada 1711. - prijepis(Početak³⁵ toga lista manjka)³⁶

... zač bi vam mogal hasnit, buduć da ovi naš kapitan hotil bi imat (na velik prijudicij Plemenite Komunitadi) više neg su ostali, dosad budući kapitani, verh česa, ako ne odstupi od svoga opinionona, misle se pritužit³⁷ pred Cesaričinu Svitlost³⁸ (kot su se i suprot N. Eccel.³⁹ Gñu generalu karlovačkomu Gñu grofu Rabati,⁴⁰ komu je zapovidano obderžat⁴¹ Komunitad u svojih pravicah do došašća Slavne Komisie) i to skroz vas, u čem mogal bi vam hasnit u Regalu. Ča pišete da je glas da su se u Hercegovini bili zdignuli keršćani suprot Turkom, ta je glas i ovde da su se bili ništo smutili, ali nis⁴² glas o ...

(manjka)⁴³

... na jadro i vesla, deržec⁴⁴ put Rike, ča videć galija da joj fušta utiče, počne je kalunizat, tako da s jednim trom od lumbarde od jarbul i jadro od fušte, tada fušta, izgubivši jadro, oberne put kraja, došavši pod Osorščicu,⁴⁵ kadi skercavši se na kraj, ušancaju se, postavivši se u obrambu (kih je bilo 105) braneć galiji uzet fuštu; videć galija da im Turci s ognjem škode (ubivši ih, kot povidaju, 8 na galiji), retira se na tir od puške do kraja, počamši u nje lunbardat, s lunbardami i s saketami iz perel; usileni Turci (ostavivši jih toti 19 mertvih) od velikoga ognja, odstupe, i retiraju se na verh Glavice, učinivši meterize od kamen'ja okol crkvíce s. Jurja,⁴⁶ kadi 4 dni ne dadu nikomur k sebi, da prem vas⁴⁷ Lošinj Mali i Veliki bil se je skupil na nje; videć Turci da ginu od glada, zač kako se je ki pokomolil iz⁴⁸ šanca hodeć brat lozuniku, već se ni vraćal, ostajuć mertav od pušak od onih ki su ih bili obseli; i tako pridahu se na pate da ih ne meću na

³⁵ grafija novija, gajevska: *Početak*³⁶ prepisivačeva opaska³⁷ grafija: *pritužit* mj. *pritužit*³⁸ udovica Josipa I. Amalija, koja je nakon njegove smrti vladala zajedno s regentskim vijećem do izbora novoga kralja, Josipova brata Karla III, koji je okrunjen u Požunu, 22. svibnja 1712.³⁹ *Njegova Eccellenzia* (ekscelencija), *Njegova preuzvišenost*⁴⁰ Josip (Johann Joseph) von Rabatta, administrativni upravitelj Karlovačke vojne krajine; član komisije koja je nakon karlovačkoga mira 1699. određivala granice Austrijskog Carstva prema Turskom Carstvu; u tom zadatku pomagao mu je i Pavao Ritter Vitezović⁴¹ grafija: *obderzat* mj. *obderzat*⁴² grafija: *nis* mj. *nif*⁴³ prepisivačeva opaska⁴⁴ grafija: *deržec* mj. *deržec*⁴⁵ Osorščica ili Televrina, brdo na otoku Lošinju⁴⁶ U iscrpnoj knjizi Envera Imamovića, *Nerezine na otoku Lošinju*, poglavlje *Crkva i religija*, Sarajevo, 1979., str. 77.-101. detaljno se obrađuju sve crkve i kapelice s tog područja, ali se nigdje ne spominje crkva sv. Jurja; na području Osorščice obrađuje Enver Imamović dvije crkvice: Sv. Nikolu na vrhu Sv. Mikul i Sv. Gaudencija, u podnožju pak nalazila se crkva sv. Marije Magdalene; pretpostavljamo da je Lučkinić dobio pogrešnu informaciju o imenu crkvice. (Na podatku zahvaljujem dr. fra. Bernardinu Škunci.)⁴⁷ grafija: *vas* mj. *vaf*⁴⁸ grafija: *iz* mj. *iz*

galiju, kih tote povezavši (uzaši⁴⁹ jim oružje⁵⁰ po inventarju⁵¹), odvezoše ih u jednoj pertani⁵² (ne davši jih galii da prem potribuć jih) pod Zadar generalu 95, kadi i danas (na kontumaciji) nahode se, a 30 ki pobieni ostaše izgorivši, s uzrokom suspeta⁵³ betega da prem ni takova čut, oslobodivši u toj fušti iz pulizi 1 - 2 žene;⁵⁴ ča nadalje od tih Turak bude, ne zna se. Nedavno pobili su se tri driva maltezka,⁵⁵ s petimi fripulinskimi,⁵⁶ od kih jedan utekši, dva pod more stavljena, a dva uhićena ostaše, z drugimi dvi ke bihu Tripulini zarobili; za sada glasov drugih nimam, nego s ostalimi od naših V. G. pozdravljajuć ostajem

V. G. sluga, brat i kapelan
pop Ilija Lučkinić
Od Senja na 15. ok/to/bra 1711.

List od 14. siječnja 1712. - original

Dragi Gñe brate, V. G. službu, i D. P.

List V. G. na 2. tekućega pisan, na 13. istoga priel sam, razumivši u njem uzderžeća se. Da davno od mene lista ne prieste, uzrok je da vam biah pisal jedan list u kojem obznanih kako Dolcinjane⁵⁷ na školju Creskom (kih su od davna i pustili) Latini⁵⁸ poloviše,⁵⁹ na koji list ne imajuć odgovora, ne znadih kadi se nahodite; pred nikulikim pako vrimenom vidih list V. G. sudcu Antonu pisan, u kom pišete da se dvižete put Zagreba za onde prošastne blagdane blagdanovat, ča i verovah, meni pako zatim pisaste da po svetkih dvižete se put Zagreba, zato ne znadih kud pisati vam, akoprem željah nazvati vam ča sada nazivam, ovo Novo leto da bi vam došlo s mnogimi unapridak u dobrom zdravju, dugom i srićnom življen'ju i duše i tela radosti⁶⁰ &c⁶¹. Ča mi pišete da

⁴⁹ treba: *uzamši*

⁵⁰ grafija: *oružje* mj. *oružje*

⁵¹ očito pogreška; treba *inventar(i)ju*

⁵² ispravljano, pa transkripcija nije sigurna; možda je u originalu pisalo *tertani* ili *tartani* (veliki ribarski brod)

⁵³ grafija: *suspeta*

⁵⁴ grafija: *zene* mj. *zene*

⁵⁵ Malta - država u Sredozemnom moru, od 1330. u posjedu viteškog reda ivanovaca, odnosno malteških vitezova; sve do početka 18. stoljeća u teškim borbama s Turcima

⁵⁶ možda: *tripulinskimi*, ispravljeno; Tripolis - pokrajina na tlu sjeverozapadne Libije; od 1551.-1911. pod turskom vlašću; poznata i kao gusarsko uporište

⁵⁷ Lokalitet Dolac spominje se u *Enciklopediji Likovnih umjetnosti*, Zagreb, sv. 4., 1959., str. 606. negdje na području Osora. Na Cresu postoji i uvala i mjestance Dol, sa sjeverne strane prema Krku (podatak zahvaljujem dr. fra Bernardinu Škunci). Teško je sa sigurnošću odrediti s kojim su od ta dva lokaliteta u vezi *Dolcinjani*.

⁵⁸ Mlečani

⁵⁹ Možda Lučkinić misli na list od 15. listopada 1711., koji nam se sačuvao manjkav

⁶⁰ Prema Klaiću, nav. dj., str. 271., Vitezović je u to doba obolio od teške bolesti koja ga je mjesec dana prikovala uz postelju; odatle vjerojatno proizlaze kontradikcije iz Vitezovićevih pisma Vukasoviću i Lučkiniću u vezi s Vitezovićevim putovanjem iz Beča u Zagreb.

⁶¹ kartica za: *etc.*

bi radi znat kako je prošlo dugovan' je meju P. S. G. biškupom grofom Adam Rattkaj i Plem. Općinom, jur zdavno bil sam V. G. obznanil, a to: videć P. S. G. biškup da se Pres. sakrament nosi na Veliki petak o dvih urah popoldan s procesiom⁶² okolo grada, je mu se to isto vidilo (kako i je) suprotivno dekretom⁶³ Svete skupščine rimske, koja to p/ri/povida; zato je takovu procesiu⁶⁴ na prošastni Veliki petak prez Pris. sakramenta učinil. Kako tulikajše Pres. sakrament, ki se je (pokle je Arhibratovščina Pres. sakramenta podvignuta), svaki pondiljak i četvertak čez nedilju van stavljaj, svaku mladu nedilju od miseca čini postavljat, k tomu je nikoje stvari reformal i s rubrikom složil, kakoti kadjen' je oficirov pod misom, koje pervo bivalo da je pred svakoga on ki /j/e kadir dohajal, trikrat s kadilnicom pokadivši, sada iz škalinie sanktuaria⁶⁵ takovo, po dvakrat svakoga pokadivši, biva. I radi tega (ja ne znam reć ja li zač drugo) Plemenita Općina tužbu ali prošnju, ne znam, pred Svetu Stolicu učinila za moć bit kot je i pervo bilo; skroza to se p/ri/pisavaju pred Svetu Stolicu, i ča iz toga je nadalje izašlo, ne znam pravično niti takova izvidjavam, želeć živit u miru, zato u tom ne mogu vam, niti znam, dat informacion koga želite, pače želim i rad bih da ga i ne znate, zač znajući ga, imali bi verhu toga s kimgod pomenak, ki ne znam bi li svakom bil povoljan; ovdi je velik sig⁶⁶ ovih dan pal da jur nikoliko dan ne mogu niti iz Otošca niti iz Brinje, manje izpriko Kapele tudi k nam, ki snig pomoril Vlahom mnogo blago drobno, bivši pred tim takovi dažgi⁶⁷ da se i ne pamete bit kada takovi; beteg od ospic (od kih je i Give⁶⁸ Lubertić misec dan jur u posteli, ali se već podviže) je ovdi, ali ni smerti, želim znat kad u Zagreb dojdete za moć vam potribovane knjige (ako priliku imil budem) poslat; glasov kih bi vridno obznanit nimam, nego V. G. sa svimi od naših pozdravljamo, želeć vas na došašću novoga cesara⁶⁹ čut u boljem stališu, s tim ostajem, kako i jesam sigdar

Od Senja na 14. jenvara 1712.

V. G.

brat, sluga i kapelan

pop Ilia Lučkinić

List od 30. siječnja 1712. - original

Gñe brate, V. G. službu, i D. P.

Budući izašal niki nesklad med kapitanom senjskim⁷⁰ i Plemenitom Općinom, od koga kapitana (kako sam čul) je dano napervo slavnomu Orsagu Kranjskomu nikoi urdin

⁶² grafija: *procesiom*; vidi bilj. 64.

⁶³ grafija: *Decretom*

⁶⁴ grafija: *proceřu*

⁶⁵ grafija: *fanctuaria*

⁶⁶ treba: *snig*

⁶⁷ možda: *dažji*; g. vjerojatno mj. *j*, što je bilo dosta uobičajeno

⁶⁸ Give mj. *Jive, Ive*

⁶⁹ Karlo III, naslijedivši svog brata Josipa I, s velikim slavljem ušao u Beč 25. siječnja 1712.; Vitezović je na tom dočeku bio kraljevski izaslanik, vidi Klaić, nav dj., str. 271.

⁷⁰ grof Maksimilijan Ernest Teuffenbach, Anton Vukasović ga u svom pismu od 20. siječnja 1712. Pavlu Ritteru Vitezoviću zove *Tajfinpoh* (grafija: *Tajfinpoh*)

predi dvanajstimi incirka letomi izašast od Slavnoga Dvora cesarskoga (ne znam na čigovu instanciju⁷¹ ni kakovim informacionom) da udom komunskim ne bi se imale davat plaće ako se nećeju odverć slobošćine ku po privilei uživaju,⁷² i akoprem je takov urdin za pok. Edlingara, bivšega kapitana senjskoga⁷³ bil izašal, ništar manje niti on, manje za njim bivši kapitan senjski Korenin⁷⁴ je se takova deržal, dapače i jedan i drugi od tih ude komunske pri slavnomu Orsagu Kranjskomu na plaće su p/ri/poručevali, ništar manje kot više, rekoh, ovi Gñ kapitan je se vruće toga uhitil za ne imit udi komunski unapridak plaće; za remedij česa je Plem. Općina poslala bila dva⁷⁵ do slavnoga Orsaga, od koga je dobila jedan list u komu ih aseguriva da nećeju unapridak navíše imenovani urdin gljedat, ništar manje kapitan (čuvši takova) je poslal svoga posla k Orsagu; radi toga ova Plemenita općina je učinila jedan memorial, štiman da pred slavni Krištel bečki, u više imenovanomu meritu, koi štiman da će bit vam p/ri/poručen, zato ne htih manjkat prosit vas da bi skerbljivo (svu svoju moć postavivši) k tomu prigljedati, kako bi udi komunski unapridak mogli bit (kot su i dosad) promovirani na spomenute plaće, buduć da i jedan privilej (za ki ćete vi bolje znat) na to imaju da udi komunski imaju se pred ostalimi prvo promovirat na takove, buduć da ste od Plemenite općine (po napervo deržanju sudca Antona) odibran za ablegata, polak dvih odavde drugih,⁷⁶ za učinit službu N. C. i K. S.⁷⁷ u njega došašću, zato ako u ovom dugovan'ju pokažete se dobar opravitelj, s tim ćete slavnie ime i veću ljubav pri ovoj općini zadobit; s jednom ričjom, prosim, nastojte kako za svoju stvar, s tim (naprešu pišuć) drago pozdravljajuć, ostajem

Od Senja na 30. jenvara 1712.

V. G. sluga, brat i kapelan

pop Ilija Lučkinić

Adresa:

Spectabili Ac Magnifico Dño,
Dño Paulo Ritter, Equiti Aureato
Sac. Caes. Reg. Mttis. Consiliario
Aulico. &c. Dño Fri. meo Colend^{mo}
Flumine Labaco Graecio Vienna

⁷¹ grafija za s nejasna

⁷² Radi se o sukobu između senjske Plemenite općine i senjskih kapetana u vezi s obnavljanjem jedne stare naredbe prema kojoj senjski građani ne mogu biti u Senju plaćeni vojnici, vidi Klaić, nav. dj., str. 279.; Mirko Valentić, *Razvitak Senja u okviru Hrvatsko-slavonske Vojne krajine*, Senjski zbornik 1/1965., str. 79.

⁷³ obično u literaturi *Edling* ili *Etling* (Rudolf)

⁷⁴ grof Anton Coronini, ubili ga pobunjeni Ličani u Ribniku god. 1710. zajedno s barunom Ramschüsselom, vidi Franjo Julije Fras, *Topografija Karlovačke vojne krajine. Mjestopis iz godine 1835.*, Gospić, 1988., str. 156.

⁷⁵ Lučkinić vjerojatno misli na Filipa Vukasovića i Luku Vranjanina, za koje u pismu od 20. siječnja 1712. kaže da su u Ljubljani "dobar opravak učinili" u vezi s borbom za senjske povlastice.

⁷⁶ Lučkinić misli na senjskoga bilježnika i carskoga viteza Filipa Vukasovića i vojvodu Vuka Čudinovića; treći je izaslanik bio Pavao Ritter Vitezović; vidi Klaić, nav. dj., str. 279.

⁷⁷ kratica za: *Njegovoj Cesarskoj i Kraljevskoj Svitlosti*

List od 25. veljače 1712. - prijepis

Gñe brate, V. G. s/lužbu/, i D. Pozd.

Razumivši iz⁷⁸ lista Gña sudca Antona V. G. beteg,⁷⁹ ne znajući kakov je, a videć da list ni vašom rukom pisan,⁸⁰ kruto postah žalostan i skerbeć, ali pokle prieh na 13. tekućega pisan list, iz koga na laglje dan'je Vaše nemoći razumivši, pokripih se; poznajem iz istoga lista da priko volje posalstva Plem. općine pri/jimlete se i da u tom na moj list gledate;⁸¹ ja istina je da sam vam pisal i na to vas prosil,⁸² ali moja prošnja ni bila niti će nigdar bit da bi ča s vašom škomom niti s trudom prez plaće htilo bit, zač sam takov človik, da ni za moje vlastovite potrebe ne bih vam htíl s vašim kvarom zabavit, a kamo bih za općene, neg sam razmišljal da pokle ste jur tote, verujuć da ćete dočekat (kako i jeste) srićno došašće našega Premilostivnoga Poglavnika,⁸³ zato da će vam bit k kulikoj tulikoj pomoći takovo posalstvo. Ja sam vaš intencion obznanil Gñu sudcu Antonu i pred svim general vićem rekal da ako N. M.⁸⁴ ne dojde u posalstvo, da V. G. po niedan put takova brimena od posalstva na se prieti nećete. Ništar⁸⁵ manje Plem. općina je obrala s vami Gña vojvodu Ivana Čudinovića⁸⁶ i Gña kancelera⁸⁷ Filipa Ukasovića,⁸⁸ zato ako znate da takovo posalstvo neće Vam bit od ke te koristi, ja Vas na to u tom nit nagovaram, manje prosim, niti ste se dosad obećali nato, nego conditionaliter, ako Gñ sudac Anton dojde,⁸⁹ pokle ni ta conditio obveršena, u volji van je privolit ali ne k takovom trudu. Ovi posli najdalje ovih 8 ali 10 dan dužu⁹⁰ se, buduć došla zapovid aliti poziv da se imaju nać u Požunu pri Dietu ka će se na 3. prišastnoga aprila, to je u nedilju in albis, pričet. Ča pišete da pozdravljate starca jurja Lukateli i da mu na poslanici lipo hvalite, ovo jur drugo lito gre da je on iz⁹¹ ovoga svita priminul, zato razvijte dobro, to niki drugi mora bit.⁹²

⁷⁸ grafija: *iz* mj. *iz*

⁷⁹ vidi bilj. 60.

⁸⁰ Vitezovićeva pisma pisao je u njegovoj bolesti njegov pisar, vidi Klaić, nav. dj., str. 274.

⁸¹ treba: *gljedate*

⁸² vidi Lučkinićev list od 30. siječnja 1712.

⁸³ vidi bilj. 69.

⁸⁴ Nije jasno tko se krije pod tim inicijalima; možda se radi o M. M.-u, odnosno Milanu Martinezu, uglednom Senjaninu i gradskom sucu, pa je prepisivač M. prepisao kao N.

⁸⁵ grafija: *nistar*, mj. *nistar*

⁸⁶ Veliki prijatelj Pavla Rittera Vitezovića, koji je uz njega bio i na njegovoj samrtnoj postelji.

⁸⁷ grafija: *kanciler*; očekivali bismo *kančiler*

⁸⁸ vidi bilj. 76.

⁸⁹ U prethodnoj rečenici Lučkinić spominje izbor N. M.-a (?) za poslanika kao uvjet da i on pristane na to zaduženje; u daljnjem izlaganju vidi se da se radi o Antonu Vukasoviću, vjerojatno se radi o nekoj zabuni u brzini pisanja

⁹⁰ grafija: *duzu* mj. *duzu*

⁹¹ grafija: *iz* mj. *iz*

⁹² Poznato je da je Vitezović pisao poslanice svom velikom prijatelju Ivanu Krstitelju Locatelliju, koji je živio u gornjoj Kranjskoj; vidi V. Klaić, nav. dj., str. 34. (možda je Vitezovićeva zabuna i nastala zbog sličnog prezimena).

Ča pišete da vam je bil Gñ sudac⁹³ pisal da ću ja gori doć,⁹⁴ istina je da su bili toga intenciona, k komu ja nisam mogal privolit, ništar⁹⁵ manje je bilo učinjeno da mi pućani jednoga izmed sebe izberemo, a da ćeju G/ospo/da vlasteli izmed sebe drugoga, i pokle smo izibrali li⁹⁶ Pavu Domazetovića,⁹⁷ ćlovika i pamitna i pristala, potle su začeli dišputat⁹⁸ da ne pristoi nam pućanom u posalstvo š njimi hodit, neg da se to vlastelom pristoi; ne znam ćine li u tom pravo ali ne, ako jednako uživamo slobošćinu, zač ne bi i posalstvo obverševali š njimi? K tomu začeli su G/ospo/da vlasteli ćinit nove pućane (ućinivši braću Pomneroviće) i meju se dilit prietje pinez od takovoga, ća do sihdob nigdar ni bilo, nego sigdar u komunsku kasu i za Plemenite općine potribu je se primalo i davalo, kako štimam da i Statut⁹⁹ zapovida, odkud svaki dan to manju volju imam med takove. Nikoim od Općine povidal sam ća ste mi jednuć pisali da je Pres. Gñ Općinu obtužil, zato ako bi vam ća isti P. S. G. biškup,¹⁰⁰ (ki /j/e od Orsaga za ablegata poslan¹⁰¹) ća od toga govoril, vi ste na dobar intencion to meni pisali i ja njim povidal za doć u mir složnost svojim pastirom, za sada (kako ćujem) nikoí od Općine priporućuju se zato (kot sam i pervo bil pisal) u niednu tužbu suprot spomenutomu Gñu biškupu ne postavljajte se, a ne bih rad da ni suprot drugomu, ća Vam se verovano od sve Općine ne piše, navlastito suprot kapitanu, i sve liste dobro hranjajte. Pozvan¹⁰² je i pošt/ova/ni Kapitul¹⁰³ u tu Dietu,¹⁰⁴ ali buduć da nimamo stroška za nju (ako nećemo ku kuću prodat, ća nam ni slobodno), zato nakanili smo ućinit sprićan'je, zato ako kadi ća od toga ćujete, ne manjkajte pomoć sprićati nas. Za sada nimam drugo ća za obznanit, nego vele drago V. G. pozdravljajući, sa svimi od naših, želeć¹⁰⁵ Vas naskoro ćut u boljem zdravju i stanju, ostajem

Od Senja na 25. febrara 1712.

V. G.

sluga, brat i kapelan na službu
pop Ilija Lučkinić

⁹³ Anton Vukasović

⁹⁴ U pismu od 20. sijećnja 1712. piše Anton Vukasović Pavlu Ritteru Vitezoviću da Općina predlaže za delegate u Beć (u vezi s prikraćivanjem senjskih povlastica) Pavla Vitezovića, Filipa Vukasovića i Iliju Lučkinića.

⁹⁵ grafija: *ništar*, mj. *nistar*

⁹⁶ oćito pogreška u prepisivanju

⁹⁷ Pavo Domazetović, pripadnik stare hrvatske građanske senjske obitelji, vidi. M. Moguš, *Današnji senjski govor...*, str. 22.

⁹⁸ grafija: *disputat*

⁹⁹ grafija: *štatut*, oćekivali bismo *Statut*

¹⁰⁰ grof Adam Rattkay

¹⁰¹ Uz grofa Adama Rattkaya izaslanici na krunjenju Karla III. bili su u ime hrvatskog kraljevstva još i biskup Esterhazy, grofovi Keglević, Drašković i Erdödy (Gabrijel i Juraj), protonotar Plemić, potpukovnik Domjanić i dr.; vidi Klaić, nav. dj., str. 271.

¹⁰² grafija: *Pozvan(je)* mj. *Pozvan(je)*

¹⁰³ (Senjski) kaptol

¹⁰⁴ Nije jasno na koje zasjedanje misli Lučkinić (zasjedanje Hrvatskog sabora 9. ožujka 1712. ili sabor u Požunu 2. travnja 1712?)

¹⁰⁵ grafija: *zeleć* mj. *zeleć*

List od 10. ožujka 1712.- prijepis

Gñe brate, V. G. službu, i D. P.

Po odpravljen'ju moga lista i odašašću pošte, dojde posal Plem. općine iz Karlovca, koga k vicegeneralu Kušlanu biše odpravila za dobit licenciu¹⁰⁶ konči do Graca, za vadit ondi dopušćen'je (kad je od kapitana niti od istoga vicegenerala ne mogaše dobit) za odać odavde na Dietu polak zapovidi Premilostivnoga Poglavnika,¹⁰⁷ ali takove ne dobi, zato Plem. općina skroz list Gñia sudca Antona sopet vas prosi, da nastoite zadobit (na onomadne pridanu šupliku, ako dosad niste) dekret aliti zapovid na ovoga kapitana za ne skratit takov put ablegatom od ove Plem. općine odibranim učinit, radi česa i ja vas vele drago prosim, buduć to prez vaše svake škode, segurivajuć vas za to straćena, navlastito ča Gñ sudac u svomu listu imenuje, od ove Plem. općine, bit mantinjana,¹⁰⁸ nač vas i ja segurivam mojom parolom i pošten'jem, u tom ne dvojite, zač to se mnogim, pače i meni istomu čudno vidi, ne moć V. G. ali ne hitit takovu malu stvar opraviti, ča se ufam i preporučam¹⁰⁹ i naprešu pišuć ostajem

V. G.

sluga, brat i kapelan

pop Ilija Lučkinić

Od Senja na 10. marča 1712.

Adresa

Spectabili a Magnifico Dño, Dño

Paulo Ritter Equiti Aureato, Sac.

Caes. Reg. Mttis. Consiliario Aulico

Dño Fri. meo Colend^{mo}

Flumine Labaco Graccio Vienna

List od 12. ožujka 1712. - original

Gñe brate, V. G. službu, i D. P.

List V. G. na ultim prošastnoga pisan prih, razumivši u njem uzderžeća se, koga dah Gñu sudcu Antonu proštat za dat znat Plem. općini kot pisaste. Ča mi pišete da vam činim izpisat on kamen ki je u crikvi s. Jurja,¹¹⁰ to vam pošiljam. Služil sam se u tom

¹⁰⁶ grafija: *licenciu*

¹⁰⁷ Radi se o borbi Senjana da njihova Općina može slati svoje izašlanike na sabor u Požunu i Zagrebu; to pravo potvrdio je Karlo III 1715.; vidi P. Tijan, *Grad Senj u kulturi i povijesti hrvatskoga naroda*, u *Hrvatski sponenici kulture*, 1, *Senj*, Zagreb 1940., str. 28.

¹⁰⁸ Općinsku nagradu i plaću za Vitezovićeve poslanički rad ne obećaju samo Lučkinić i Vukasović u ime Općine nego i sama Općina, koja u pismu od 3. listopada 1712. Vitezoviću nudi 150 guldena "rekompensa".

¹⁰⁹ u originalu uvijek: *p/ri/poručam*

¹¹⁰ crkvice u blizini senjske katedrale, sagrađena oko 1540., srušena u drugoj polovici 19. st., vidi Mile Bogović, *Sveti Juraj i Senj*, *Senjski zbornik* 19/1992., str. 30.-32. O glagoljskom natpisu koji se nalazio »na vratima crkvice, uklopljen u reljef ili možda fresku koja je prikazivala prizor iz legende o svetome Jurju«...; vidi Mato Marčinko, *Bila jednom jedna crkva*, IV, *Marulić* 27/1994, 2, str. 285. Marčinko kaže da se natpisu "zameo svaki trag". Isti glagoljski natpis spominje i Mile

p/ri/pisivanju s Gñom Lubertićem i Gñom plovanom otočkim Jakovom Bogdanićem, ki se onde primiri (spitajući me za vas; ki naskoro misli tamo) i bolje ne mogasmo slova ka su izpod konja napisana izvadit, nego ko i toti stoi. Za beteg našega Pres. Gña grofa biskupa ovdí ni glasa, nadijući se mi da je jur dosad u Beču izbran od Orsaga na Dietu.¹¹¹ Ako li bi kadi u Orsag došli, rad bih imat one moje knjižice,¹¹² želeć ništo u njih vidit, bojeći se da sam ostavil jedan rezak od simbola S/veto/ga Atanzia ki se u poglavju petom nahodi, tulikajše poglavje 20. i 21. ko se onde nahodi, kako se imaju pomoć oni ki po rukah pravde osudjuju se na smert; ta dva poglavja radi lahkoće pomagajućega jesam reformal i u jedno poglavje složil; glasov takovih ovde nimamo ke bih imil obznanit, tuliko da se misle gradit ovde dva driva od 80 kusi lunbarad, ne znam na ku sverhu; ne druge nego da ste zdravi, ostajem

Od Senja na 12. marča 1712.

V. G. sluga, brat i kapelan
pop Ilija Lučkinić

List od 24. ožujka 1712. - original

Gñe brate, V. G. s/lužbu/, i D. P.

List V. G. na 13. tekućega pisan prieh i u njem uzderžeća se razumih; ča pišete da vam nikakovih novin ne pišem, navlastito od Turak i Bnečanov, od njihova rata ali nagodbe,¹¹³ od toga mi ovde nistar za stanovito ne znamo, a budkakove glase dvojne pisat ne dostoi se, pače od toga V. G. toli stanovitie mogli bi razumit; tuliko znam da su Bnetčani dvigli pratiku od ovih krajev, i glasa se da će povih¹¹⁴ svojih školji ljude balotivat i da se spravlja s armadom, s kojom da misli u Levant,¹¹⁵ boječ se Turčina, na Moriju,¹¹⁶ al njegovi zlatni bati znat ćeju to razkovati.¹¹⁷ Plemenita općina (pokle skroz

---

Bogović u nav. dj., str. 30., pozivajući se na Ivana Kukuljevića Sackinskog i njegovo djelo *Nadpisi sredovječni i novovjeki*, Zagreb, 1891. Tragom toga podatka našli smo u tom Kukuljevićevu djelu tekst glagoljskog natpisa koji je vrlo oštećen pa ga Kukuljević samo djelomice rekonstruirao i transkribira: »154... Tu kapelu o.ba..r.l... svetoga Jurja ... s..nava.rot...s.. a...mp.« (Kukuljevićeva latinična transkripcija, op. Z. D.). Vrlo vjerojatno radi se o istom natpisu koji je pročitao i Lučkinić, a koji je sigurno već tada bio oštećen, što se može razabrati iz komentara: »i bolje ne mogasmo slova ka su izpod konja napisana izvadit«. Postoji mogućnost i da se radi o nekom drugom natpisu vezanom uz crkvu sv. Jurja, ali Kukuljević u navedenom djelu spominje isključivo taj natpis pa se može zaključiti da drugoga nije ni bilo jer bi ga Kukuljević sigurno spomenuo.

¹¹¹ Lučkinić vjerojatno misli na "Dietu" vezanu uz krunjenje Karla III, na kojoj je među izaslanicima bio i biskup Adam Rattkay.

¹¹² Vidi Zlata Derossi, *Religioznost i poetičnost jedne stare knjige iz godine 1722.*, Senjski zbornik 20/1993., str. 127.-136.

¹¹³ Interesna sfera Mlečana i Turaka u to je vrijeme bila Moreja, u hrvatskim krajevima Morija, koju Lučkinić kasnije i izrijekom spominje, vidi bilj. 116.

¹¹⁴ vjerojatno po ovih

¹¹⁵ stariji naziv za zemlje istočnog Sredozemlja

¹¹⁶ Morija - Moreja, naziv za Peloponez; nakon morejskog rata između Mletaka i Turaka, završenog 1699., još je uvijek bilo okršaja na tom području; mletačka flota često se u to doba sukobljava s turskom u borbi za pozicije u Sredozemnom moru.

¹¹⁷ Sühovi su vjerojatno iz Vitezovićeve *Pričnika* (osmerac i karakterističan ritam); nije

vas ne mogaše dobit licencie za poč van¹¹⁸) poslala je za vadit takovu mladoga Ćudinovića, vojvode Givana¹¹⁹ sina. Ovdí se nikoi p/ri/poručuju za rekumendation na biškupiju senjsku, dvojeć takovi da će naš Pres. Gn. biškup dobit bule na takovu, čemu ne verujem; žal mi je čuti da ste još života mlohava,¹²⁰ ali oće Bog pomoć, od koga jakost i mlohavost človiku dohodi; želim znat kako se i s čim (tuliko vrímena stojeć) toti uzderžite, imate li kakov salarij ali pomoć od Dvora ali od koga i ufate li se kakov dobit, i ona iman'ja Sćítareva¹²¹ i Čanjeva¹²² kako projdoše¹²³; s tim nazivljuć srićne (Uskersnuća Spasitelja našega) blagdane, ove i mnoge, da bi dočekivali u dobrom zdravju, dugom i srićnom življen'ju i duše i tela radosti, ostajem

Od Senja na 24. marča 1712.

V. G.

sluga, brat i kapelan na službu
pop Ilija Luckinić

List od 21. travnja 1712. - original

Gñe brate, V. G. službu, i D. P.

Dva lista V. G. (jednoga na 6. drugoga, na 9. tekućega pisana) priel sam, iz koih pisana razumil sam; Plemenita općina ni se nadiala da će joj bit suskraćena licencia na pozvan'je na Dietu¹²⁴ ča da bi bilo previdjano, drugač bi providjeno &c. Ovdí /j/e začudo ovoj općini da V. G. niste mogli toti zadobit takove licencie ali ex officio zapovid na kapitana za ne bit u tom protivan Plem. općini dat mesto mandatu od pozvan'ja na Dietu; ne znam ča biti more, moj je parer bil da pokihdob teško se vadi ta licencia, pače je i u dvojbi za to za dat mesto i skazat posluh N. C. i K. S. u takovom pozvan'ju na rečenenu¹²⁵ Dietu da bi se učinil kredencial V. G. i knezu Ćudinoviću za deržat mesto u istoj Dieti od strane i na ime ove Plem. općine, ali pokle ni se htilo ni slušat takovo moje govoren'je, manje polak njega ča mislit ali činit, upal sam u sumnju da takovo moje govoren'je razumiju za vašu, a ne općinsku korist, ali da je to vaša želja ali misal polak ke to isto govorim (akoprem nigdar niti vi od mene niti ja od vas nigdar zlamen'ja a kamo riči imili smo) zato ob tom nadalje ne mislim; Komisiji slavnoj C. i K. S. naskoro nadiemo se, ka se u Gradezu čuje, ne znam je li takovoj dana oblast za razvidjen'je dugovan'ja Plem. općine i je li ki od Krune Ugarske u istoj. Ovdí /j/e glas da je Turčin principu intimal gveru, i to se iz Bnetak čuje; ne znam ča tote od toga, glasov ovde

---

posve jasno na što se aluzija odnosi; možda na eventualni ishod sukoba; do novog rata oko Moreje došlo je tek 1716.-1718., a u tom je ratu Venecija izgubila Moreju.

¹¹⁸ vidi bilj. 107.

¹¹⁹ Givan - Jivan, Ivan

¹²⁰ Lučkinić misli na Vitezovićevo često pobolijevanje, vidi bilj. 60.

¹²¹ vlastelinski dvor i imanje u blizini Zagreba

¹²² vlastelinski dvor i imanje u blizini Križevaca

¹²³ Pavao Ritter Vitezović zakupio je ova imanja uz pomoć Dvora, ali je zbog njih imao velikih neprilika i sporova s Crkvom i nasljednicima; Lučkinića zanima ishod tih sporova.

¹²⁴ vidi bilj. 107.

¹²⁵ očita pogreška; treba: *rečenu*

nikakovih stalnih ne čujemo, nego vele drago V. G. pozdravljajući, s ostalimi od naših želeći vas naskoro čut salarianih, kako bi pod starost mirovnice i obitnice¹²⁶ živiti mogli, s tim ostajem

Od Senja na 21. aprila 1712.

V. G. brat, sluga i kapelan
pop Ilija Lučkinić

P. S. Plemenita općina za došašću Slavne Komisije misli se proskerbit za dva dobra prokuratora jednoga iz Hervatskoga, drugoga iz Kranjskoga Orsaga za moć s tim bolje svoje pravice napervo donest.

List od 6. svibnja 1712. (nastavak pisma od 21. travnja 1712.) - original

Gñe brate, V. G. službu, i D. P:

Ne uzeh do sinoć u pamet moju falingu da namisto moga lista ki na odgovor vaših dvih (kot ovdí vidit morete) služšaše, V. G. list poslah kako su saviti obadva stali na stolu dokle napravljah kopertu, namisto moga vaš u nju stavih, zato prosim, ne zamirite mi; ravno čera jedan vaš list od 20. marča prieh, kako se govori da sad ima bit Slavna Komisia u Karlovcu, s kom ide čudo g/o/d/in/e: od Orsaga Kranjskoga, Štajerskoga, Korotanskoga¹²⁷ i Hervatskoga, ne znam ča će reć; pisat nimam ča takoa, nego želeć V. G. dobro zdravje, dugo i srićno življen'je, ostajem

Od Senja na 6. maja 1712.

V. G.
sluga i kapelan, ki zgora

List od 6. svibnja 1712. - prijepis

Gñe brate, B. G. službu,¹²⁸ i D. P.

Videć da Plemenita Općina je V. G. skupno¹²⁹ U.¹³⁰ Čudinovićem odibrala za svoje ablegate na Dietu i sverh toga šalje vam nikoja punkta¹³¹ aliti inštrukciu polak kredenciala,¹³² zato ja od strane moje ne htih zaostavit s ovim listakom prositi vas da se ne skratite ovoj Plemenitoj, i jako u nje pravicah uridjenoj, općini, gorućem srcem i sa svom moćom pomoći, spominjajući nigdašnje hoten'je, željen'je i činjen'je,¹³³ rezike i trude za nju učinjene, koj ako sada u voj nje skoro najvećoj i najzadnjoj potrebi ne bi pomogli, sve svoje dobro nigdašnje činjen'je i dobar glas pogubili bi, zač sverha okrunuje delo, u razmišlen'ju da ste pri leti i mori biti (ča ja ne bih rad) da je ovo vaš najzadnji trud

¹²⁶ grafija za *t* nije posve jasna

¹²⁷ Karantanskoga

¹²⁸ grafija: *sluzba* mj. *sluzba*

¹²⁹ grafija: *skupno* mj. *skupno*

¹³⁰ U. Čudinović - Vuk (U = Vu)

¹³¹ grafija: *puncta*

¹³² grafija: *Credenciala*

¹³³ vjerojatno treba: *činjen'je*, vidi prethodnu rečenicu

za vu Plemenitu općinu, rad bih da bude na vikovično dobro svoje patrie, u čem svim nam pristojćim jedno vesele za dati bi mogli s Vašim dobrim opravkom, zač dobro to po vašem trudu ovoj Plem. općini dojde, tako ću se u njem nasladjevat i š njim dičit, kako da bi u vlastitu vašu, ali moju korist došlo; s tim naprešu pišuć, ostajem

V. G. sluga, brat i kapelan
pop Ilija Lučkinić
Od Senja na 6. maja 1712.

Adresa
Spectabili ac Magnifico Dño, Dño
Paulo Ritter, Equiti Aureato, Sac.
Cas.¹³⁴ Reg. Mttis. Consiliario Aulico
Dño Fri. meo Colen^{mo}
Labaco Graecio Vienna

List od 12. svibnja 1712. - prijepis

Gñe brate, V. G. službu,¹³⁵ i D. P.

List V. G. u Beču na ultim prošastnoga pisan, na 8. tekućega (i u njem Plem. općine koj ga pridah) prih, iz koga u njem uzderžeća¹³⁶ se razumih, da vaš list u mojoj koperti¹³⁷ prieste.¹³⁸ ništar¹³⁹ ne zlamenuje, nego po mojoj nepomnji (kot se prošastnu poštu spričah) učinjeno je, u tom ne zamirite. Ča se dostoi glasov za Gña Pres. grofa biškupa (koga naskoro želimo vidit ovde posvećena¹⁴⁰) kim da ni tribi verovat, nis vam ja od toga ništar pisal, niti znam kakove to glase, i od koga razumite, a da je toti u novinah bilo pisano da je naredil ovdi i po svoj biškupii post, molitvu i almuštvo za srićno krunjen^{je} našega Premilostivnoga Poglavnika,¹⁴¹ i napridak Slavne Kuće Auštrianske, istina je da je ta naredba od Pres. Gña grofa biškupa na Gña Pohmajevića¹⁴² bila došla, i isti pred Pošt/ovan/im Kapitulom deržal¹⁴³ takova napervo, k čemu Pošt/ova/ni Kapitul, kako odvika veran svomu Poglavniku i želan¹⁴⁴ napridku Slavne Kuće Austrianske,¹⁴⁵ goruće privolil je, i učinilo se, zato ako u tom duhovnu oblast spoznajete, još već (kot se meni vidi) u davan'ju beneficiev crikvenih, kakoti kanonij, plovanij - koje Pres. Gñ grof biškup dobro podavno razdilil, ča bi drugač suprot svetim

¹³⁴ Cas. mj. *Caes.*

¹³⁵ grafija: *sluzba* mj. *sluzba*

¹³⁶ grafija novija, gajevska: *uzderžeća(se)*

¹³⁷ grafija: *Cooperti*

¹³⁸ grafija: *prieste* mj. *prieste*

¹³⁹ grafija: *ništar* mj. *nistar*

¹⁴⁰ vidi bilj. 10.

¹⁴¹ krunjenje održano 22. svibnja 1712.

¹⁴² vidi bilj. 11.

¹⁴³ grafija: *derzal* mj. *derzal*

¹⁴⁴ vjerojatno treba: *željan*

¹⁴⁵ grafija: *Austrianske*

kanonom¹⁴⁶ bilo, kad bi neimali ča imaju osobojnu oblast (kot je spomenuti P. S. G. grof biškup povidal) u tom biškupi pod Krunom Ugarskom; pače i Gñ Pohmajević, ki je po priminuću pok. Pres. Gña biškupa Bedekovića¹⁴⁷ od pošt/ovanog/a Kepitula senjskoga za vikar¹⁴⁸ kapitulara¹⁴⁹ bil učinjen, je odstupil od nje, i pustil takovu, a priel od spomenutoga Pres. Gna grofa biškupa vikariju general, sverhu česa je od mnogih mermokacion; ništar manje pošt. Kapitulu u razmišlen'ju zgora rečene osobite u tom oblasti biškupov Krune Ugarske ni bil tomu suprotivan, nego sada, pokle zatim uzal je Pošt/ova/ni Kapitulu u pamet i zapazil da spomenuti Gñ Pohmajević nigda i nigdi vikar general, a nigda i nigdi (i to u Senju i zvan Senja) vikar kapitular podpisava se; to njegovo različno podpisivan'je je Kapitulu dalo uzrok sudit ga dvojeća u svojoj časti¹⁵⁰ vikara generala, po čem i Kapitulu u dvojnost upal je, radi česa usilovan je bil (za bolju segurnost duš) takova obznanit Slavnoj Nunciaturi, od ke prišastnu poštu nadie se odgovor, ali ova med nami. Razumih iz lista Plemenitoj općini pred ovom najzadnjom poštom poslana da ste bili na avdiencii pri N. C. i K. S. Želim znat je li vam s koim napridkom? Ča pišete da teško čekate promocije od Komore, ako je stalno ufan'je, ter je s čim čekat, bolje mi se vidi čekat neg kakove nove sriče po svitu iskat, zač reče se da sriče ne stignu ako je ne dočeka. Prošastnu poštu Plemenita općina poslala van je kredencial za ablegata skupno U.¹⁵¹ Ćudinovićem, na Dietu; vidil sam da je mal salarij, ali pokle će vam Ćudinović plaćat poštu, budi vam i draže neg da trošite, za nedavat račun od stroška, za licenciu ovih dvih odibranih, za Boga pri Dieti nastojte, ako ni dosad izvadjena. Ovdj /j/e sumnja u vas, da kad (na avdiencii buduć) niste htli spomenuti N. S/vitlos/ti (kot jim sami pišete) za licenciu ovih ki se vñ prose¹⁵² da ne bi dakle vi sami ni radi da je dobiju samo da se na vas samih nalazi dugovan'je, akoprem jeste i vi k ovim dvim bili odredjeni i izibrani još u početku,¹⁵³ kot vam je bilo i obznanjeno, nač vi meni odpisali da ako Gñ sudac Anton ne dojde, da po niedan put u to se nećete paćat, ča i dal sam bil znat. Buduć da ćeju se davat mnoge tužbe, zato boljeje je za vas da skroz ovih ki vñ dojdju takove budeju prohodile nego skroz vas. Gñ pop Jakov Bogdanić, plovani otočki, dobil je (u Gradcu) feltkapelaniju na Karlobagu, za salarij ima na misec Rf 25, kuću, derva i sviću, ki će Slavnom Komisiom hodit dokle bude terpila. Ako li idete u Pošun,¹⁵⁴ pošljite mi šćic od Masiona¹⁵⁵ na list; glasov nikakovih kih bih imal obznanit nimam; liste Plemenite općine hranjajte s instrukcion, niti kakove tužbe¹⁵⁶ na partikular liste činite, česa u komunskom ne bude, a za da u tom glave ne tarete, nastojte (kot više, rekoah) za

¹⁴⁶ grafija: *Canonom*

¹⁴⁷ (Benedikto) Bedeković biskupovao od 1704. do 1712.

¹⁴⁸ grafija: *Vicara*

¹⁴⁹ grafija: *Capitulara*

¹⁵⁰ grafija: *casti mj. časti*

¹⁵¹ vidi bilj. 130.

¹⁵² grafija: *prose mj. proše*

¹⁵³ vidi bilj. 130.

¹⁵⁴ Požun

¹⁵⁵ nejasno; možda se radi o nekoj foliji za bakrorez u vezi s Jeanom Baptistom Massillonom (1663.-1742.), čuvenim francuskim propovjednikom i odličnim govornikom; vidi *Enciklopedija Jugoslavije*, 4. knj., Zagreb, 1968., str. 262.

¹⁵⁶ grafija: *tuzbe mj. tužbe*

licenciju (ako dosad ni izašla) odibranih, s tim vele drago V. G. (s ostalimi od naših) pozdravljajući, želeć dobro zdravje, dugo i srićno življen'je. Ostajem

Od Senja na 12. maja 1712.

V. G.

sluga, brat i kapelan

pop Ilija Lučkinić

* * *

U Senjskom zborniku 20/1993. objavljen je članak *Religioznost i poetičnost jedne stare knjige iz godine 1722.* u kojem se susrećemo s popom Ilijom Lučkinićem, uglednim članom senjskoga društva na prijelazu iz 17. u 18. st., kanonikom i primancerom "časne stolne crikve senjske" i piscem zanimljive knjige o duhovnoj pomoći umirućima. U raspravi naveden je podatak iz Klaićeve knjige o životu i djelovanju Pavla Rittera Vitezovića¹⁵⁷ o postojanju Lučkinićevih pisama Pavlu Ritteru Vitezoviću, iz kojih neke manje odlomke citira Klaić u cjelovitoj obradi toga velikog i pomalo zapostavljenog hrvatskog književnika. Tragom spomenutog podatka našli smo 11 Lučkinićevih listova upućenih Vitezoviću godine 1711./1712., koja su potaknuta aktualnim i gorućim problemima Senja i Senjana i predstavljaju dragocjen dokument o jednom od najtežih razdoblja senjske povijesti, kada su očito sve intelektualne i rodoljubne snage u tom malom ali po mnogočemu slavnom gradu pokušavale spasiti svoj Senj od propasti u koju ga je gurala vojna vlast potpomognuta senjskim kapetanima, i vratiti Senju stara, odavno priznata ali pogažena prava.

Povijesni okvir tih listova čine zbivanja koja su u Senju počela mnogo prije tih listova, ali su nagomilani problemi nalegli na grad, približavajući se svome vrhuncu i raspletu, upravo u mjesecima kada su nastali Lučkinićevi listovi upućeni Vitezoviću kao najuglednijem Senjaninu i čovjeku koji je po mišljenju Lučkinića a i drugih njegovih suvremenika iz Senja, zbog svojih veza na Dvoru, mogao Senjanima pomoći više i bolje nego bilo tko drugi.

Temeljni problem koji je Senjanima zadao mnogo briga i jada nastao je kada je Vojna krajina 1630. izuzeta iz banske vlasti. Senj se tada našao u procijepu; s jedne strane kao slobodan kraljevski grad trebao je potpasti pod bansku vlast, s druge pak strane on je administrativno bio podčinjen Karlovačkom generalatu kao vojni komunitet. Senjani su uporno zahtijevali poštivanje svojih pravica i povremeno uspijevali naići u Bečkom dvoru na razumijevanje i na potvrdu starih privilegija, ali su senjski kapetani izigravali

---

¹⁵⁷ Vidi Klaić, nav. dj., str. 7.

naredbe odozgo i Senj iskorištavali suzbijajući svaki pokušaj otpora. Poteškoće su se povećale osobito kada je 1669. na čelo Karlovačkog generalata došao grof Herberstein, »za kojega Vitezović u jednoj svojoj poslanici kaže: "Durior est Turco capitaneus ille tyranno".«¹⁵⁸

Kapetani su sjekli senjske šume, ubirali tridesetninu i druge daće, ometali trgovinu, uskraćivali plaće, tjerali Senjane iz grada i na svakom koraku gazili senjske slobodščine i upletali se u civilne poslove, namećući svoju samovolju i demonstrirajući svoju silu.¹⁵⁹ Napokon je zbog toga došlo do otvorene pobune, a grof Rudolf Edling dobio je nalog da provede u djelo zahtjev Ratnoga vijeća u Grazu da se kolovođe kazne oduzimanjem plaće i protjerivanjem iz grada.¹⁶⁰ Senjani su se pokušavali boriti šaljući delegacije na Bečki dvor i tražeći zaštitu od samoga cara, a u tom su se nadali da će braniti njihove interese Pavao Ritter Vitezović, koji je na Bečkom dvoru bio dobro poznat zbog svoga povijesnoga rada, pogotovo jer je u tom pogledu Dvoru pružao usluge.¹⁶¹

Iz Lučkinićeva lista od 30. siječnja 1712. vidi se da je jedan od najvećih problema vremena u kojem su nastali njegovi listovi bio upravo uskraćivanje plaća senjskim "udima komunskim". Kažnjavanje kolovođa očito se proširilo i na sve vojne službenike čiji se predstavnici nisu željeli odreći senjskih povlastica.¹⁶² Kralj Lepold zajamčio je na Vitezovićev zagovor 1697. Senjanima njihova prava,¹⁶³ u čemu im je dao podršku i sam kapetan Rudolf Edling, ali njegovi nasljednici nastavili su se ponašati po starom, izazivajući kod Senjana strah za budućnost koji Anton Vukasović izražava dramatičnim riječima: »Zato ako bi to bilo da ljudi od komunske plaće dobiti nećeju, jo, zlo i teško nam...«¹⁶⁴ ... jer sada se »u velikoj mižeriji, u plaču i nevolji ova siromaška općina nahodi.«¹⁶⁵ Stoga je jasno i razumljivo što je za Senjane značio zagovor kod kralja, koji su se nadali izboriti s Vitezovićem, Vukasovićem i Čudinovićem, a Lučkinić je u tom zagovoru imao značajnu posredničku ulogu.

Drugi se veliki problem, koji je Senjane očito jako pritiskao, sastojao u činjenici da Senj nije imao prava birati zastupnike za Ugarski sabor. U težnji da riješe taj problem Senjani nisu mogli naći zaštitu čak ni u Hrvatskom saboru, koji se oštro usprotivio njihovim zahtjevima, uz opravdanje da se ovlasti

¹⁵⁸ Pavao Tijan, nav. dj., str. 27.

¹⁵⁹ M. Magdić, *Topografija i poviest grada Senja*, Senj, 1877., str. 144.-145.

¹⁶⁰ vidi P. Tijan, *Grad Senj...*, str. 27.-28.

¹⁶¹ vidi Klaić, nav. dj., str. 129.-145.

¹⁶² vidi bilj. 72.

¹⁶³ To se vidi i iz sadržaja Lučkinićeva lista od 30. siječnja 1712.

¹⁶⁴ Vukasovićev list od 20. siječnja 1712.

¹⁶⁵ vidi Pavao Tijan, *Grad Senj...*, str. 27.-28.

Hrvatskog sabora protežu i na Senj pa nije potrebno birati još posebne senjske poslanike koji bi branili interese toga grada. I oko toga borba je bila vrlo teška, što svjedoče gotovo sva Lučkinićeva pisma Vitezoviću, koji je bio izabran za delegata na krunjenju novoga kralja Karla III, pa su se Senjani nadali da je to zgodna prilika za traženje zagovora i zaštite. Lučkinić i Vukasović katkada se gotovo očajnički utječu svom uglednom Senjaninu da bude njihov odvjetnik, ali iz njihovih se listova ipak može razabrati da su se u pojedinim trenucima borili donkihotski i beznadno, osamljениčki izloženi sumnjičenju i poruzi. U pismu od 9. listopada 1712. tuži se Anton Vukasović Vitezoviću: »Ali predragi brate i gospodine, akoprem znam da nas naša slabost od starosti spričava, da biste se sada u ovoj našoj mižeriji ku kroz liste komunske i moje razumiti morete, našu starost i neumertelno ime pokazali, s kin se ovde kako i s Ćudinovićem i Vukasovićem porugivaju i vele da toliko učiniti hoćete koliko da tamo i ne biste bili...« A Lučkinić u listu od 21. travnja 1712. iznosi osjećaj da ga u Općini uvijek ne razumiju i da sumnjaju u Vitezovićeve iskrene namjere. Pa ipak, oni ne posustaju, a molbe iz lista u list postaju sve glasnije, sve do zaklinjanja »za Boga ... nastojte«,¹⁶⁶ »deržite se ... poborite se vi i ja pak umrimo i u diku nebesku dojdimo.«¹⁶⁷

Tako je problem komunskih plaća i problem "licencije za pozvanje na Dijetu" stalna tema dopisivanja s Vitezovićem, a uz nju se nadovezuju obećanja o materijalnoj pomoći Vitezoviću, koji je uvijek bio u novčanim neprilikama.

Zaštitu traže uz puno toplih i laskavih riječi i senjska vlastela zajedno sa čitavom općinom »slobodnoga i kraljevskog grada Senja«, uzdajući se da će postupati kao »ljubljeni sin Patrije i verni ud i pomoćnik ove domovine«, a kao dokaz razumijevanja njegovih stalnih neprilika nude mu 150 guldena.¹⁶⁸ Bile su to za Vitezovića iznimno teške godine pa nije čudo da je tražio na sve strane načina kako bi se izvukao iz dugova i živio dostojnijim životom. I Lučkinić u svojim listovima stalno obećaje u ime Općine nagradu Vitezoviću za njegov trud pa se iz svih tih pisama nazire velika bijeda u kojoj je Vitezović živio i koja ga je tjerala na zahtijevanje honorara i nagrade. Koliko se osjećao poniženim u svom nedostojnom životu, vidi se iz njegova pisma Adamu Beseredyju, kapetanu palatina Pavla Esterhazyja,¹⁶⁹ koje uz Lučkinićeva pisma i obećanja iz senjske

¹⁶⁶ list od 12. svibnja 1712.

¹⁶⁷ Vukasovićev list od 9. listopada 1712.

¹⁶⁸ list Općine i vlastele senjske od 13. listopada 1712., čuva se u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu s ostalom korespondencijom upućenom Pavlu Ritteru Vitezoviću

¹⁶⁹ član ugledne mađarske feudalne obitelji koja je odigrala značajnu ulogu u mađarskoj povijesti

općine upotpunjuje sliku Vitezovićeve neimaštine: »Nekad se je na dvokolicama vozikao po suhim drumovima, a sada mora pješke hodati po blatnim ulicama; prije je često dobre prijatelje gostio za svojim stolom, a sada jedva da može držati slugu.«¹⁷⁰

To su, dakle, očito godine kada je Vitezović pomalo klonuo pod teretom godina, bolesti, neprilika, sudskih sporova, dugova, smrti jedinog sina i žene i uzaludne potrage za rješanjem svojih materijalnih problema i problema svoga Senja. Gubljenje snage jasno se vidi i iz postavljanja uvjeta za svoju zastupničku funkciju kada odlučno poručuju da će se prihvatiti obveza samo ako uz njega bude izabran i N. (?) M. Lučkinić se isto umorio od stalnih molbi, pa u listu od 6. svibnja 1712. s autoritetom svećenika podsjeća Vitezovića na starost i blisku smrt, gotovo mu se prijeteći neminovnom sudbinom koja je već pred vratima i može pomutiti uspomenu na njega. I Anton Vukasović u svojim molbama spominje smrt, ali se na neki način poistovjećuje s Vitezovićem u zajedničkom teretu starosti i tako ublažuje podsjećanje na skori kraj životnog puta. Lučkinić je, međutim, zahvaljujući svojem svećeničkom položaju i pravima koja iz njega proizlaze, gotovo nemilosrdan u trenutku kad mu se čini da mora izaći pred Vitezovića i posljednjim adutom, »zač sverha okrunjuje delo, u razmišlen'ju da ste pri leti i mori biti (ča ja ne bih rad) da je ovo vaš najzadnji trud za vu Plemenitu općinu.«¹⁷¹

Iz Lučkinićevih pisama Vitezoviću upoznajemo senjski život i s one strane koja je trebala ostati u diskreciji, »med nami«. Ima tu i posve privatnih mišljenja i intimnih opaski vezanih uz crkvene dostojanstvenike i njihovo ponašanje u Senju, ali Lučkinić uvijek ostaje na visini intelektualca koji nastoji biti objektivan i nikome ne suditi. Pa ipak, kroz njegovo mirno izlaganje vezano uz neke reforme novoga biskupa i uznemirenje koje su one izazvale, otkrivamo jedinstveni otpor Senjana novostima u crkvenom životu i remećenju starih i uhodanih obreda.

Sliku Senja 1711.-1712. upotpunjuje i diskretna naznaka jednoga socijalnog problema: odnosa vlastele i pučana, dominacije vlastele i ignoriranja prava pučana da odlučuju u političkom životu. Lučkinić ne može biti izabran za poslanika zbog svoga podrijetla, pa iako se uzdiže iznad bilo kakve političke ambicije, ipak se pita: »ako jednako uživamo slobošćinu, zač ne bi i posalstvo obverševali š njimi?«¹⁷²

¹⁷⁰ Vitezovićevo pismo Beseredyju citiramo prema prijevodu u Klaića, nav. dj. str. 264.

¹⁷¹ Lučkinićev list od 6. svibnja 1712.

¹⁷² list od 25. veljače 1712.

U vezi s pučanima u jednom Lučkinićevu listu nabačen je i problem poslovanja Općine i slutnja da u odnosu prema njima možda ima i protustatutarnih postupaka.¹⁷³ No takve su kritike uvijek vrlo diskretne, bez velikih rasprava i mnogo riječi, tek usput nabačene. I takve kakve jesu, one nam omogućuju sagledavanje vrlo široke slike Senja u mjesecima kad su nastali Lučkinićevi listovi.

Iz Lučkinićevih pisama, međutim, iskrsava i povijesna slika sukoba na Jadranskom i Sredozemnom moru, sukobi Turaka i kršćana, odn. Turaka i Mlečana, pripreme većih pohoda i epizodne »čarke«. Vitezović očitito potiče Lučkinića na iznošenje i najmanjih pojedinosti, sigurno u nadi da će moći nastaviti pisati svoju Kroniku¹⁷⁴ u čemu mu je svaki podatak bio dragocjen. Lučkinićevi opisi klasičan su primjer dobrog izvještavanja: puni detalja, ali ne njima pretrpani, živo oslikani, objektivno prikazani. Velika je šteta da je upravo najopširniji opis jednoga sukoba između Mlečana i Turaka došao do nas manjkav, ali i takav, on dovoljno kazuje o Lučkiniću kao prilagodljivom i vještom stilistu. Dok je u knjizi *Način pomoći k zveličnju umiruće* pokazao prevodilačke sposobnosti, a u nekim njezinim autorskim dijelovima i literarne, dotle je u svojem »izvještavanju« o raznim »vanjskim« događajima posvjedočio i svoje kroničarske sposobnosti i vještinu izvješćivanja kakva se traži od dobrog novinara.

Po svojem obliku Lučkinićeva se pisma posve uklapaju u »manire« u dopisivanju onoga vremena, koje su očitito imale svoj standard. On oslovljava Vitezovića s »Vaše Gospodstvo«, započinje s: »Gñe brate, V. G. službu i drago pozdravljen'je« (što u pojedinim listovima doživljava tek neznatne izmjene), a završava s »Vašega Gospodstva sluga, brat i kapelan«, Anton Frulić, nećak Vitezovićev, piše: »Gñe ujče, drago i ljubeznivo pozdravljen'je« ... »ponižni i pokorni sluga do smerti«,¹⁷⁵ a Anton Vukasović: »služba ponižna, pravi i verni sluga i brat polak duše i pošten'ja«. To je bio obrazac pristojnosti, koji se proteže na druga imena spominjana u listu, pa Lučkinić redovito ne zaboravlja spomenuti sve titule osoba o kojima piše. A dugačka adresa koja se navodi kod dva lista dokazuje kako se ništa nije smjelo u oslovljavanju i naslovljavanju zaboraviti. Taj obrazac pisanja vidi se i u početnim rečenicama svakoga pisma u kojemu Lučkinić izvješćuje Vitezovića o primitku njegovih pisama i razumijevanju sadržaja. Međutim, iako su ti listovi pisani u neku ruku službeno,

¹⁷³ Lučkinićev list od 25. veljače 1712.

¹⁷⁴ *Kronika aliti spomen vsega svieta vikov*, Zagreb, 1696.

¹⁷⁵ Pismo se čuva u Sveučilišnoj i nacionalnoj knjižnici zajedno s ostalom korespondencijom upućenom Pavlu Ritteru Vitezoviću.

potaknuti zahtjevima Plemenite općine s kojom Lučkinić u vezi s problemima stalno kontaktira, oni obiluju posve privatnim sadržajem kakav se susreće u dopisivanju bliskih ljudi: Lučkinić ne zaboravlja pitati Vitezovića za zdravlje i prilike u kojima živi, osvrće se na njegove probleme, savjetuje ga i opominje, poziva na diskreciju, upozoruje na pogreške, ljuti se i raduje. Iz njegovih se rečenica nazire topao ali energičan čovjek, koji svoju osobu maksimalno zatumljuje i široko je otvoren za tuđe probleme i tuđe brige, ali se u svojim opaskama ne ustručava biti vrlo direktan i oštar.

Lučkinić je čovjek koji živo prati sva zbivanja i zauzima stavove, ali se ne želi miješati, čuvajući se spletki i ogovaranja. Svoju osobnost i svoje probleme potiskuje u pozadinu i nikad ne piše o svojem životu pa iz njegovih pisama daleko više upoznajemo svijet oko njega nego njega samoga. Pa ipak, ako se udubimo u njegova pisma, ona nam ipak otkrivaju i ono što mu nije bila namjera reći ni istaknuti: to je vrlo inteligentan, obrazovan čovjek, zaokupljen brigama za svoj grad i ljude u njemu, pun razumijevanja za bližnje, skroman i samozatajan.

Jedno se pitanje u vezi s Lučkinićevim dopisivanjem nameće samo po sebi: Je li pisao Vitezoviću i izvan razdoblja iz kojega posjedujemo njegova pisma? Teško je vjerovati da bi tako živo dopisivanje dvaju ljudi koji se dobro poznaju i koji su povezani rodbinskim vezama¹⁷⁶ započelo tako iznenada i završilo tako naglo. Vjerojatno su njegova pisma prije tog razdoblja izgubljena. U Vukasovićevu pismu od 3. listopada 1712. ima postskriptum: »Popu Iliji je laglje, ki je jako betežan bil«, pa je vrlo vjerojatno da tu leži uzrok njegove šutnje. A Vitezović je već početkom 1713. umro nesretan i neshvaćen, ne uspjevši izraditi Senjanima »licencije za poč na Dietu«, pa su i Lučkinićeva i Vukasovićeva nastojanja bila naoko uzaludna. Ipak, 1715. kralj konačno potvrđuje senjske privilegije, što se ne bi moglo ostvariti bez velike borbe, u kojoj je i Lučkinić dao svoj doprinos.

U analizi Lučkinićevih pisama svakako značajno mjesto zauzima i osvrta na njegov jezik i njegovu grafiju.

Lučkinićevu jeziku podloga je senjska čakavština. Usporedbom s njegovom knjižicom *Način pomoći k zveličnju umiruće*, koja također ima čakavski temelj,¹⁷⁷ možemo uočiti da je Lučkinić nastojao to djelo pisati hrvatskim književnim jezikom kulturnog sloja Vitezovićeva vremena u kojem je bila očita tendencija miješanja narječja u cilju međusobnog zbližavanja ljudi i kulture najrazličitijih hrvatskih krajeva, stoga se u toj knjižici jasno vidi i utjecaj

¹⁷⁶ vidi Klaić, nav. dj., str. 7.

¹⁷⁷ Zlata Derossi, nav. dj., str. 127.-136.

kajkavskoga narječja i utjecaj slovenskoga jezika,¹⁷⁸ koji se zbog prijevoda mogao i nehotice nametnuti, ali kojemu je mogao "kumovati" i Pavao Ritter Vitezović svojim uvjerenjem da se hrvatski jezik mora obogaćivati i rječnikom izvan čakavskog područja, kojemu je podrijetlom pripadao, ali i rječnikom slovenskoga jezika. U svojim pismima pak, Lučkinić je, posve razumljivo, spontaniji, pa mu je i jezik više senjski nego vitezovićeovski (premda ni Vitezović nije odustao od senjskoga jezičnog temelja), bliži govoru njegovih sugrađana nego jeziku suvremenih hrvatskih pisaca njegova doba, ali ne i posve identičan s njim. To je jezik s daleko više stranih riječi nego u spomenutoj knjižici o umirućima, i to najčešće talijanskih i latinskih (katkada i njemačkih), uglavnom prilagođenih glasovnim zakonima Lučkinićeve sredine koji i danas vrijede u senjskom govoru (*biškup, aseguriva, segurivam, novicion, kredencijal, gvera, prijudicij, krištel, procešija, incirka*), ali s druge strane u njemu ipak ima manje tipično senjskih i čakavskih obilježja nego npr. u pismima Antona Vukasovića ili u drugim pismima Vitezoviću iz Senja. Dok Lučkinić ima posve slučajno *n* mjesto *m* (katkada *van* mj. *vam*, *štiman* mjesto *štimam*), dotle se taj *n* u spomenutim drugim pismima javlja po pravilu, dajući jeziku lokalniji biljeg od onoga koji se opaža u Lučkinića. Kajkavski utjecaj vidi se kod Lučkinića npr. u riječi *kot*, *tulikajše*, *kruto*, ali taj utjecaj dr. Milan Moguš pronalazi već i u prijevodu *Senjskoga statuta* na hrvatski jezik, djelu suca Vuka Ručića iz 1701., koje je prema Moguševu mišljenju možda prijepis nekoga starijeg prijevoda, a koje, zajedno s nekim drugim elementima u *Senjskom statutu* dokazuje težnju svoga tvorca da jezik »književno stilizira«, što je »potpuno u skladu s predstandardnim stanjem u književnom jeziku sjeverne Hrvatske, osobito pak na državini Zrinskih i Frankopana«.¹⁷⁹

Pa ipak, unatoč nekim odstupanjima od lokalnoga senjskog govora, Lučkinić je u svojim pismima, u svom spontanom izrazu ipak u prvom redu Senjanin, on piše Vitezoviću onako kako bi s njim i razgovarao i kako i danas razgovaramo sa svojim prijateljima, ne gledajući strogo na književni jezik i vraćajući se u jezične izvore iz kojih smo potekli. I Lučkinić je, dakle, u svojim pismima čakavac i Senjanin (zamjenica *ča*, beziznimni *l* na kraju glagolskoga pridjeva radnog: *priel, obznanił, pomoril, dohajal, stavljaj*; genitiv množine bez *a*: *ospic, Turak, krajev*, ikavsko-ekavski refleks *jata*: *ovde, leto, mesto; vrimenom, vidila, človik*; karakteristična suglasnička grupa *glj*: *gljedat, prigljedali*; glagolski prilog na -vši: *razumivši, učinivši, postavivši, čuvši*;

¹⁷⁸ Zlata Derossi, nav. dj., str. 132.

¹⁷⁹ Dr. Milan Moguš, *Jezik prijevoda Senjskoga statuta*, Senjski zbornik 15/1988., str. 55.

ispadanje *h* na početku riječi: *oće*; i njegova postojanost na kraju: *vidih, pisah*; karakterističan leksik itd. Ima u pismima i jezičnih elemenata koji su potpuno nestali iz današnjega govora ili se javljaju rijetko. To su (ako izuzmemo leksik koji je uvjetovan povijesno; *krištel, remedij, rekumendacion, salarij*) u prvom redu brojni aoristi i imperfekti: *prieh, obznanih, vidih, htih, verovah, pisaste, željah*; ili stari padežni oblici (dativ množine: *Vlahom, udom, ablegatom*; lokativ množine: *po rukah*; instrumental množine: *predi letmi*).¹⁸⁰ Kao što smo već naveli, ima i oblika koji bi se mogli označiti kao težnja za približavanjem drugim govorima, a koji su već postali dio spontanog izraza: *pisati vam, nazvati vam, znajući ga, bojeći se, budući*. To se krajnje *i* naime nije javljalo u starijem senjskom govoru Lučkinićeva vremena, a nije ni danas za njega karakteristično.¹⁸¹

Grafija Lučkinićevih pisama nikla je u ozračju Vitezovićevih nastojanja da na jednostavan način riješi pisanje znakova za glasove kojih nije bilo u latinskom jeziku i tako pridonese borbi što se još od vremena Šime Budinića, pa zatim Bartola Kašića, vodila na području hrvatske pismenosti i književnosti. Vitezovićeva su rješenja, kao što je poznato, bila vrlo dobra i jednostavna (svakom glasu odgovara jedan znak), ali je on naišao na zapreku u tiskarama gdje nije bilo lijevanih slova za njegova rješenja ni interesa ni novca da se ta slova naprave. Zato prema tiskanim tekstovima ne možemo donositi zaključke o grafiji određenog pisca, nego samo zaključke o mogućnostima pojedinih tiskara i njihovim nastojanjima da se približe grafičkim rješenjima koja su nudili hrvatski pisci. U tom smislu treba promatrati i ono što je u Senjskom zborniku 20/1993., str. 132. rečeno o Lučkinićevoj grafiji, a naravno i sve ono što se govori o Vitezovićevoj grafiji na temelju njegovih tiskanih djela.

Lučkinićeva pisma, pogotovo kad se usporede s Vitezovićevim pogledima na problem grafije u hrvatskom jeziku, predstavljaju dragocjen dokument o dostignućima hrvatske pismenosti njegova vremena. U tim pismima grafija je riješena dosljedno i potpuno, a spretnost kojom je Lučkinić upotrebljava pokazuje kako se on s njom saživio i s lakoćom i bez problema je primjenjivao. Evo znakova koje je Lučkinić upotrebljavao pišući "problematična" slova (uzeta su u obzir u tom pogledu samo originalna pisma): $\acute{c} = \acute{c}$, $\check{c} = \check{c}$, $s = \int$, $\check{s} = s$, $z = z$, $\check{z} = \check{z}$, $nj = n'$, $n+j = nj$, $lj = l'$, $l+j = lj$, $j = j/O$ (kod Lučkinića nema slova *j* na mjestu zijeva), vokalno $r = er$, za *đ* i *dž* nema znakova jer ih u jeziku kojim se služio nije ni bilo.

¹⁸⁰ Dr. Milan Moguš, *Današnji senjski govor...*, str. 59.

¹⁸¹ Dr. Milan Moguš, isto, str. 84.

Ti znakovi identični su s Vitezovićevima, a u pogledu vokalnoga *r* i dosljedniji. Vitezović naime upotrebljava za vokalno *r*: *er*, *ër* i *yr*, a Lučkinić samo *er*. Lučkinić označuje kratki slog udvotručavanjem suglasnika ispred kojega je kratak slog: *bratte*, *letto*, a to je također u njegovo vrijeme bilo uobičajeno. Osim toga u njega redovito susrećemo znak na prijedlogu *u* (*û*) i vezniku *da* (*dá*), što je teško protumačiti. Vitezović ima dosta takvih znakova na riječima, koji se tumače težnjom za oznakom akcenta ili pak nastojanjem da se markira granica riječi,¹⁸² ali kod Lučkinića nema u tim slučajevima potrebe za markiranjem kraja riječi budući da riječi o kojima govorimo kod njega uvijek stoje same za sebe, pa se vjerojatnije radi o maniri, možda upravo o nasljedovanju Pavla Rittera Vitezovića, kod kojega su te oznake česte,¹⁸³ ali i drugih hrvatskih književnika, jer to nije nešto specifično jedino za Vitezovića. Oznake za naglasak susrećemo npr. u Kašićevu prijevodu Biblije, a isto tako i oznake na prijedlozima i veznicima.

U pojedinim slučajevima u Lučkinića susrećemo i oznaku na *e* (*e'*): *Sakrame'nt*, *že'leć*, *te'la*, *m'esto*, *pokle'*, *razvidjen'je*, *pače'*, *ve'rh*u (istu takvu oznaku nalazimo u dijelovima prijepisa Kašićeva prijevoda Biblije), ali nismo mogli ustanoviti neku pravilnost ili logiku u toj uporabi, što ne znači da ona ne postoji. Znak za *g* ispred mekih samoglasnika *e* i *i* Lučkinić piše kao *g'*, želeći vjerojatno odrediti razlikovanje od talijanskoga suglasničkog skupa *ge* i *gi*. Kašić npr. rješava taj slučaj dodavanjem *h* kao znaka za aspiraciju (*slughe*, *noghe*, *drughi*, *mnoghi*).

Promotrimo li Lučkinićevu grafiju u cjelini, primijetit ćemo da ona nije nova, ali je dosljedna, ona ujedno pokazuje da je Lučkinić cijenio Vitezovićeve ideje u pogledu jezika i nastojao nasljedovati i druge, starije hrvatske pisce.

Jedanaest Lučkinićevih listova upućenih Pavlu Ritteru Vitezoviću predstavljaju prvorazredan dokument o Senju i Senjanima potkraj godine 1711. i početkom 1712. U njima se spominju mnoge osobe iz onoga vremena koje su sudjelovale u javnom, kulturnom i političkom životu Senja i odražavaju svi događaji iz tadašnjega života u Senju, pa i na europskom tlu. Iznad svega, iz tih listova upoznajemo jednoga intelektualca i rodoljuba o kojemu smo dosada znali samo nekoliko osnovnih podataka, a koji je očito bio utjecajna i ugledna osoba. Upoznajemo čovjeka koji zatumljujući sve svoje osobne probleme i svoju vlastitu osobnost pridonosi borbi Senjana za svoja prava na način koji je bio u

¹⁸² vidi Milan Moguš, *Vitezovićeva Senjčica*, Senjski zbornik 5/1973., str. 378.

¹⁸³ vidi dr. Milan Moguš, *Napomene o Vitezovićevu jeziku*, Zbornik o sigetskoj epopeji, Zadar 1986., str. 152 (54.)

skladu s njegovim položajem i njegovim uvjerenjima, i kojemu ne manjka upornost, iskrenost, pa čak ni nemilosrdnost u dokazivanju potrebe jačeg i odlučnijeg zalaganja za senjska prava. Posredno, proširujemo svoja znanja o nadasve zanimljivoj osobnosti Pavla Rittera Vitezovića, nesretnog čovjeka velike radne energije i sjajnih ideja, koji je u doba tih listova bio već klonuo, iscrpljen borbom za prava Senjana i Hrvata uopće i borbom za svoju osobnu egzistenciju, koja je završila neuspjehom njegovih nastojanja na privatnom planu i napokon njegovom smrću.

Dva intelektualca, Ilija Lučkinić, čiji rad još čeka iscrpnije proučavanje, i Pavao Ritter Vitezović, koji je i u svoje doba bio neshvaćen, a i danas se premalo spominje, dva senjska rodoljuba, oba veliki ljudi, svaki na svoj način, nameću nam obvezu da i dalje istražujemo njihov rad i njihov doprinos hrvatskom političkom životu i hrvatskoj kulturi.

* * *

Rječnik manje poznatih riječi i izraza

ablegat - delegat	dišputat - raspravljati
albis, nedjelja albis - Cvjetna nedjelja	drobno - sitno
ali, aliti - ili, iliti	do sih dob - dosada
almustvo - milodar	drivo - lađa, brod
arkižakan - visoki crkveni dostojanstvenik	dugovan' je - sporovanje, parnica
armada - vojska	ex officio - iz ureda, službeno
atestacia - potvrda, svjedodžba	falinga - pogreška
balotivat - glasovati, gađati iz puške ili topa, ovdje vjerojatno <i>agitirati</i>	feltkapelanija - vojna kapelanija
beneficia - privilegija	fušta - mali brzi brod
beteg - bolest	general viće - glavno viće (vijeće)
budkakov - bilo kakav	gvera - rat
bula - javna isprava s pečatom	hasniti - koristiti
condicionaliter - uvjetno	hranjati - sačuvati
čera - jučer	incirka - otprilike, oko
dažg, vjerojatno dažj (g=j, kao i Givo, Jivo) - jaka kiša	instancija - prigovor
dacija - dažbina, porez	inštrukcija - uputa
dan' je - davanje, lakše dan' je bolesti, oporavljanje	intencion - nakana, naum
Dieta - ugarski sabor	intimat - započeti
	intimat gveru - pismeno objaviti rat
	jutra - sutra
	jutridan - sutradan

kadi - gdje	perle - zrna (puščana, topovska)
kalunizat - gađati topovima	plovan - župnik
kančiler - visoki službenik	plovanij - povlastica plovana, župnika
kanonij - povlastica kanonika	pokihdob - biudući da, jer
ki, ka, ko - koji, koja, koje	podavno - poodavno
komunitad - općina	pokle - otkada
konči - barem, čak	pokomoliti se - pojaviti se
kontumacija - karantena	pomenak - spominjanje
koperta - kuverta	posal - izaslanik, poslanik
kot - kako	povih - po ovih
kredencijal - vjerodajnica	pozvan' je - poziv
krištel - Kriegsstelle, vojna oblast	posalstvo - izaslaništvo
kus - komad	pozov - poziv
Latini - Mlečani	Požun - danas Bratislava
licencija - dopuštenje, dozvola	pratka - vježba (vojna)
lumbarda, lunbarda - top	previdjano - predviđeno
lozunika - divlja loza	prijudicij - zaključak
mantinjan - plaćen, novčano nagrađen	pripovidati - narediti
memorijal - pismena predstava, podnesak	princip - ovdje mletački dužd
merit - sud	privilej - privilegij, povlastica
mermokacion - mrmljanje	prošastni - prošli
meterize - opkopi	prokurator - visoki činovnik
nač - skraćeno od na što	promocija - imenovanje na viši položaj
nadijati se - nadati se	providjeno - zbrinuto
napervo donesti - promicati	pulize - rešetke
novicion - novost	rajnska forinta, rajnč - stari naziv za dukat, kasnije za forintu, prema području kovanja
nuncijatura - papinsko poslanstvo	razvidjen' je - ispitivanje
obligan - obvezan	razviti, razviditi - ispitati, razmisliti
obradi - izabrati	Regal - Dvor, kraljevska (carska) vlast
obsesti - opkoliti	rekompens - nadoknada
odvika - oduvijek	rekumendacion - preporuka
omrazna - sumnjičenje	remedij - utok, žalba, pravni lijek
opinion - sud, mišljenje	retirati se - odmaknuti se
opravak - obavljeni posao	rezik - rizik
opravitelj - obavitelj	rubrika - pravilo
orsag - zemlja	saketa - krpica kojom se pričvršćivao metak u pušci
palatin - visoki dvorski dostojanstvenik	salarij - dnevica, plaća, novčana
parer - mišljenje, dojam	naknada
parola - riječ	sanktuarij - posvetilište
partikular - pojedinačno	
pat - pogodba	

segurivajuć - jamčević	ultim (prošastnoga) - zadnji (dan prošloga mjeseca)
skerbiti - brinuti	urdin - propis
spričan'je - isprika	usiliti, usiljen - prisiliti, primorati
stališ - stanje	va, vu, voj - ova, ovu, ovoj
straćen - novčano nagrađen	već - više
suspet - sumnja	verovano - vjerojatno
šanac - prokop, šamac	vikar - zamjenik (župnika, biskupa, nadbiskupa ili pape)
šćie/šćic - tanka (drvena) pločica, ovdje možda bakrena folija	vikar kapitularni - kapitularni vikar, vršilac biskupskih dužnosti do izbora novoga biskupa
štimať - misliti, pretpostavljati	vikarija general - glavna vikarija
šuplika/suplika - molba, pledoaje	vlastovit - vlastit
tir - hitac	zać - skraćeno za ča
toti, tote - ovdje	
uđi - članovi	

Literatura

Mile Bogović, *Restauracija Katoličke crkve u Lici i Krbavi nakon oslobođenja od Turaka godine 1689.*, Senjski zbornik, 20/1993., 103.-118.

Zlata Derossi, *Religioznost i poetičnost jedne stare knjige iz godine 1722.*, Senjski zbornik, 20/1993., 127.-136.

Enciklopedija Jugoslavije, Zagreb, 1969.

Enciklopedija likovnih umjetnosti, Zagreb, 1959.

Enciklopedija opća, Zagreb, 1969.

Franjo Julije Fras, *Topografija karlovačke vojne krajine, Mjestopis iz godine 1835.*, Gospić, 1988.

Enver Imamović, *Nerezine na otoku Lošinj*, Sarajevo, 1987.

Izložba djela Pavla Vitezovića, Zagreb, 1952.

Bratoljub Klaić, *Rječnik stranih riječi*, Zagreb, 1989.

Vjekoslav Klaić, *Život i djela Pavla Rittera Vitezovića*, Zagreb, 1940.

Ivan Kukuljević Sakcinski, *Nadpisi sredovječni i novovjeki na crkvah, javnih i privatnih sgradah itd.*, Zagreb, 1891.

Mile Magdić, *Topografija i poviest grada Senja*, Senj, 1877.

Vladimir Mažuranić, *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik, I i II*, Zagreb, 1908.-1922.

Mato Marčinko, *Bila jednom jedna crkva*, IV, Marulić, 27/1994.

Milan Moguš, *Današnji senjski govor*, Senjski zbornik, 2/1966., 5.-153.

Milan Moguš, *Jezik prijevoda Senjskoga statuta*, Senjski zbornik, 15/1988., 51.

Milan Moguš, *Napomene o Vitezovićevu jeziku*, Zbornik o sigetskoj epopeji, Zadar, 1986., 145.(47.)-154.(56.)

Milan Moguš, *Vitezovićeva Senjčica*, Senjski zbornik, 5/1973., 375.-392.

Fernando Palazzi, *Novissimo dizionario della lingua italiana*, Milano, 1939²

Parčić, *Rječnik talijansko-hrvatski. Vocabolario croato-italiano*, Zadar, 1901.

Bogoslav Šulek, *Hrvatsko-njemačko-talijanski rječnik znanstvenog nazivlja*, I i II. Zagreb, 1990. (reprint)

Pavao Tijan, *Grad Senj u kulturi i povijesti hrvatskoga naroda*, u *Hrvatski spomenici kulture*, 1, Senj, Zagreb, 1940.

Mirko Valentić, *Razvitak Senja u okviru Hrvatsko-slavonske vojne krajine*, Senjski zbornik, 1/1965., 69.-93.

Elf Briefe vom Priester Ilija Lučkinić an Pavao Ritter Vitezović Das Bild der Stadt Senj aus den Jahren 1711/1712

Zusammenfassung

In diesem Artikel werden elf Briefe analysiert, die Ilija Lučkinić dem Schriftsteller Pavao Ritter Vitezović geschrieben hatte. Im ersten Teil werden diese Briefe in heutige lateinische Grafik transkribiert, und die Transkription wird mit Fußnoten erklärt. Im zweiten Teil wird ein ausführlicher Rückblick an die Bedeutung dieser Briefe gegeben, wie auch ihr Beitrag zur kroatischen Kulturgeschichte. Betont wird die Gestalt von Ilija Lučkinić, dem Vermittler zwischen der Senjer Gemeinde und dem Schriftsteller Pavao Ritter Vitezović. Bearbeitet wird die Sprache von Lučkinić und die Grafik seiner Briefe, welche die Ideen von Pavao Ritter Vitezović folgte. Im dritten Teil befindet sich das Wörterbuch der wenig bekannten Worte, weil diese Briefe im čakavischen Dialekt geschrieben wurden.